

Незважаючи на численні перешкоди, Христина Алчевська залишила помітний слід в історії української освіти. Її «пункт божевілля» став дороговказом для наступних поколінь освітян, надихаючи їх на боротьбу за рівність та доступ до освіти. Її внесок у розвиток жіночої освіти незмірний. Її ідеї живуть і сьогодні, нагадуючи про важливість знань у формуванні особистості та суспільства загалом. Понад 50 років свого життя Христина Алчевська присвятила справі народної освіти. Її подвижництво є прикладом самовідданої праці та вірного служіння справі народної освіти, а її ім'я посідає гідне місце в історії українського народу.

Джерела та література

1. Алчевська Х. Д. Передуманное и пережитое: Дневники, письма, воспоминания. Москва: Тип. И. Д. Сытина, 1912. 466 с.
2. Бондар Л. Засновниця жіночої недільної школи в Харкові: до 165-річчя від дня народження Христини Алчевської. *Педагогічна газета*. 2006. № 5. С. 7.
3. Дроздовська О. Алчевська Христина Данилівна. *Українська журналістика в іменах: матеріали до енциклопедичного словника* / за ред. М. Романюка. Львів, 1996. Вип. 3. С. 9–10.
4. Хмельницька Л. Педагогічні інновації Христини Алчевської в системі народного шкільництва другої половини XIX – початку XX століття. *Society. Document. Communication*. 2021. Вип. 11. С. 186–204.
5. Заради світла і добра. Христина Алчевська: рек. список літератури / упоряд. Г. Москович; ред. Д. Дигас. Львів, 2018. 16 с.

Бралаган Яна

Донецький національний університет імені Василя Стуса

КУЛЬТУРНО-ГРОМАДСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЛЕСІ УКРАЇНКИ ТА ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ

Ключові слова: Леся Українка, Ольга Кобилянська, культурно-громадська діяльність.

Keywords: Lesya Ukrainka, Olga Kobylyanska, cultural and public activities.

Леся Українка та Ольга Кобилянська – видатні постаті української культури, які зробили вагомий внесок у культурно-громадське життя свого часу. Вони були активними учасницями інтелектуальних рухів, підтримували розвиток української літератури, виступали за емансипацію жінок та брали участь у діяльності громадських організацій. Їхній внесок у формування модерної української нації залишається вагомим.

На противагу літературній діяльності, громадське життя Лесі Українки та Ольги Кобилянської є менш дослідженим. Окрема інформація про їх залученість у суспільно-політичне життя зустрічається у загальних роботах О. Копач, М. Драй-Хмари.

Леся Українка (Лариса Петрівна Косач) була не лише видатною поетесою, а й активною громадською діячкою, яка відігравала важливу роль у культурному житті України кінця XIX – початку XX ст. Дівчина зростала в колі освічених людей, що, певне, і зумовило її цікавість до письма, музики та вивчення мов [4, с. 1–2].

Леся Українка була активною громадсько-політичною діячкою, продовжуючи справу свого дядька Михайла Драгоманова. Вона підтримувала радикальний підхід до суспільної діяльності, прагнучи не лише культурного, а й політичного самовизначення України [4, с. 8–9]. У 1896 р. разом з Іваном Стешенком вона створила в Києві Українську соціал-демократичну групу, яка займалася агітаційно-просвітницькою діяльністю, виданням брошур та співпрацею з європейськими соціалістичними рухами. Пізніше ця група увійшла до Революційної української партії (РУП). Згодом Леся Українка разом з Михайлом Коцюбинським та іншими долучилася до Української соціал-демократичної робітничої партії [4, с. 9–10].

У своїх політичних поглядах Леся Українка спочатку підтримувала ідею федералізму, але згодом прийшла до думки про необхідність незалежної державності України. Під впливом революційних подій 1905–1907 рр. вона усвідомила значущість соціальних змін та брала активну участь у революційному житті Києва, Санкт-Петербурга й Тифліса [3].

У 1907 р. Леся Українка відійшла від активної громадської діяльності й зосередилася на творчості. Вона стала однією з головних постатей українського національного руху поряд із Михайлом Грушевським, який представляв політичне лідерство. Проте більше за політичні питання авторку цікавило духовно-культурне, мистецьке життя [3].

Леся Українка починала творчий шлях у народнопісенній манері, але згодом її поезія набула глибших історіософських і культурологічних мотивів. Вона досліджувала античність, середньовіччя та Відродження, створюючи громадянську лірику, насичену етичним пафосом. Її підхід ґрунтувався на думці, що тенденційність твору має виникати природно, а не бути штучно нав'язаною [1, с. 11–13].

Переживання особистої трагедії (смерть Сергія Мержинського) вплинули на її творчість, зокрема на «любовну драму у віршах» (цикл 1900–1901 рр. «Ритми») та цикл, присвячений Мержинському. Саме після цих подій вона почала працювати в жанровій драматичній поемі, а твір «Одержима» (1901) став початком її новаторської драматургії. Загалом вона створила 20 драматичних творів, що відкрили нову епоху в українському театрі.

Леся Українка також була талановитою перекладачкою. Ще в літературному гуртку «Плеяда» (1888–1893) вона ініціювала програму перекладів, що охопила понад 150 творів світової літератури. Вона перекладала з російської, німецької, французької, польської, італійської та античних мов твори Гоголя, Гайне, Гюґо, Шекспіра, Данте, Байрона та інших.

Важливу роль у її творчості відігравав фольклор. Вона не тільки використовувала народні мотиви, а й займалася їх збиранням та дослідженням. Її записи народних пісень і казок були опубліковані Іваном Франком та іншими дослідниками, а зібрані народні ігри та пісні були видані вже після її смерті. У 1908 р. Леся Українка ініціювала експедицію Філарета Колесси для запису кобзарських дум [3].

Отже, Леся Українка поєднала в собі глибоку ліричну поетесу, новатора-драматурга, політичну та громадську діячку, талановиту перекладачку та до-

слідницю народної творчості, ставши втіленням образу модерної української літератури.

Не менш важливу роль у суспільному житті України на межі XIX–XX ст. відігравала Ольга Кобилянська. Вона була не лише видатною письменницею, а й активною громадсько-культурною діячкою, співпрацювала з українськими періодичними виданнями, як-от «Буковина», «Літературно-науковий вісник», «Українська хата» та ін. Знайомство з Лесею Українкою, Наталею Кобринською, Софією Окуневською сприяло розвитку її національної самосвідомості та розширенню літературних поглядів.

Кобилянська була ініціатором заснування «Товариства руських жінок на Буковині» (1894), виступила з доповіддю «Дещо про ідею жіночого руху», де відстоювала право жінки на незалежне духовне і фізичне життя. Її твори («Людина», «Царівна», «Valse mélancholique») порушували питання емансипації, боротьби жінок за власну гідність, право на самореалізацію. Вона підтримувала зв'язки з молодими модерністами, які присвятили їй альманах «За красою» (1905), що став маніфестом українського модернізму. Її творчість викликала гострі дискусії, зокрема щодо декадентських мотивів у літературі.

Ольга Кобилянська також спілкувалася зі студентською молоддю, що згуртовувалася навколо журналу «Промінь» у Чернівцях, і підтримувала зв'язки зі львівським виданням «Нові шляхи». Вона була авторкою низки публіцистичних статей, автобіографічних нарисів та спогадів про відомих діячів, як Леся Українка та Михайло Коцюбинський. Її творчість стала знаковою для українського модернізму. Соціально-психологічні повісті й романи Кобилянської, зокрема «Земля», глибоко розкривали суспільні, моральні та гендерні конфлікти перехідної епохи, поєднуючи символічні мотиви з реалістичним зображенням життя [2, с. 11–12, 106–110].

Леся Українка та Ольга Кобилянська зробили значний внесок у розвиток української культури та громадського життя. Вони не лише створили унікальні літературні твори, а й взяли активну участь у формуванні національної свідомості, підтримували жіночий рух, сприяли популяризації української мови та культури. Їхня діяльність стала важливим складником становлення модерної української нації, а їхній вплив залишається відчутним і сьогодні.

Джерела та література

1. Драй-Хмара М. Леся Українка: життя й творчість. Київ: Держ. вид-во України, 1926. 156 с.
2. Копач О. Мовостиль Ольги Кобилянської. Торонто: НТШ, 1972. 191 с.
3. Романов С. Українка Леся. *Енциклопедія історії України*. URL: <https://tinyurl.com/2s3uaex7>
4. Старицька-Черняхівська Л. Хвилини життя Лесі Українки. *Літературно-науковий вісник*. 1913. Т. LXIV. Річн. XVI. С. 12–31.